

úgy gondolom, olyan versépítkezést, amelyben nem valami előre koncipiált, tudatos tema irányítja a vers kialakulását, hanem az egymás után felbukkanó, egymást indukáló részletkepek, kepek láncsorozatából, szabad asszociációjából alakul ki a vers, tehát a veraszöveg önmagát szervezi, helyesebben önmagától szerveződik. Így jutottunk el a *monotematikus* verseknek nálunk kb. a nyugatos költőkig bezáróan tartó uralmától a *politematikus* verstípusokon át a *tématlan versig*, amely csak képmotívumokból, széteső érzékelésekből, dallamfoszlányokból szövődik össze. „...fölbontom a szót / mint egy születésnapi ajándékot / nem tudom mi van benne” — írja Tűz Tamás az *Alkimia* című versben. Kedvenc angol költőjéről, Dylan Thomásról pedig ezt írja: „Versei első olvasásra valóban iurcsának tünnek. De ugyanilyen furcsának találnánk, ha egy fa szólna hozzánk saját hangján” (40. l.). Csakhogy a fa nem ír verseket...

Elmondható-e, hogy Tűz Tamás ezekben az újszerű versekben találta meg igazi költő-önmagát? — Minden lehetséges. Költői metamorfózisának megvalósítása önmagában véve is költői bravúr, és újabb verseinek részletszépségei vitathatatlanok, sőt az is bizonyos, hogy nála sem mindegyik szürrealista vers „érthetetlen”! Lehet egyébként, hogy akkor is neki van igaza, amikor a költészet lényegét nem a megértésben látja. „Téves úton jár, aki mindig csak azt firtatja, miről, kiről szól a költemény, mi a tartalma. Ez a módszer helyes lehet egy derék elbeszélő vagy buzdító költemény elemzésekor, de nem egy bonyolult, modern versnél. Ki értette Dantét, Mallarmét, Rimbaud-t, ki érti ma Dylan Thomast, René Chart, Weöres Sándort, Juhász Ferencet? Ki tudja megfejteni az Énekek Énekét vagy a Titkos Jelenések Könyvét? A verset át kell élnünk, ha nem is értjük egészen, ahogy a világ szépségeit is élvezni tudjuk, habár kevés fogalmunk van lényegükről” (147. l.). A kérdés csak az, hogy „át lehet-e élni” egy verset, ha egyáltalában nem értjük? Abban viszont mindenképpen igazat kell adnunk Tűz Tamásnak, hogy a költő *azt és úgy* ír, ahogy akar, ahogy az ihlete diktálja. Az ő újabb verseiről is elmondhatnánk, amit ő Weöres Sándorról írt: „Minden szavát meg kell rágni, legalábbis időről időre megállni, egyik szavát a másikkal összevetni, aztán az egész sort még egyszer áttekinteni, aztán... szóval, nem könnyű költészet. »A halni tőrő éji gyorsvonat, ki még leány volt« — ezen is elgondolkodhatunk egy darabig, s ha nem is értjük egészen, meg kell állapítanunk, hogy gyönyörű. A költészet nemcsak értelem dolga. Vedd és olvasd és élvezd!” (97. l.).

Fogadjuk meg a költő tanácsát saját újabb verseire vonatkozóan is! De azért — most már teljesen függetlenül Tűz Tamás izgalmas könyvétől — reméljük, hogy az utóbbi évszázadok megfigyelhető irodalomtörténeti ritmusa szerint az irracionális líra után — vagy azzal párhuzamosan — ismét tért hódít, visszatér a közérthető költészet is, amely egyes költők és kritikusok tudatában manapság már-már székénynek számít.

Rajtam a sor

*Hogy megsokasodtak alattvalóim,
mondta az Úr, amikor körülállták nemértői.
Cselekedjetez gyűlöleteitek szerint,
mert megbocsátok.*

*Nem tudván mivégre kell őt elfogadni,
űrségre őrségeket tanítottak.*

*Kezeit kérőn a szögekre kulcsolta:
A SZÖGEK KÉNYSZERŰ TARTÓERŐK
ÉS SZAVAIM ALKALMAS IDŐBEN
SÜLYOS EGYÉNISÉGÜKKEL
TAPADJANAK A FÁHOZ!*

*Rajtam a sor.
Elszédülve a vak szeretettől
megőleltem ellenségeimet.
S tanultam
az egymást követő levelekből.*

UTRY ATTILA